

AÇIK DERS MALZEMELERİ
OpenCourseWare

HEMŞİRELİĞİN SOSYOLOJİK ÖZELLİKLERİ

HEMŞİRELİK FAKÜLTESİ

PROF DR REVA BALCI AKPINAR

HEMŐİRELIĐİN SOSYOLOJİK ÖZELLİKLERİ

PROF.DR.REVA BALCI AKPINAR

- Her meslekte olduğu gibi hemşireliğinde kendine özgü sosyolojik özellikleri vardır.
- Hemşireliğin sosyolojik özelliklerini bilmek ve bu özellikler açısından mesleği değerlendirebilmek için önemlidir.

- Hemşireliğin bazı çarpıcı sosyolojik özellikleri beş ana başlık altında toplanabilir:

- **TOPLUMUN HEMŐİRELIĐE BAKIŐI**
- **CİNSİYET**
- **NİCELİK**
- **EĞİTİM FARKI**
- **ÇALIŞMA ALANI**
- **MESLEKLEŐME**

TOPLUMUN HEMŐİRELIĐE BAKIŐ AÇISI

- Ülkemizde hemşirelik mesleğinin ne olduğu, üyelerinin kim olduğu ve ne iş yaptığına ilişkin eğitilmiş eğitimsiz, kentli köylü fark etmeksizin ortak bir görüŐ hakimdir.
- Mesleğin geleneksel imajı ile uyumlu olan bu görüŐ genel olarak hemşireleri, uygulamada hekimin yardımcısı, daha çok tedavi (enjeksiyon vb) yapan, bazen Őevkatli-sevecen, bazen acımasız-öfkeli, bazen sorumlu-mağdur gören karmaŐık özellik taşır (Yıldırım,2009).

- Toplumun sağlık mesleklerinden beklentileri, ¼lkelerin benimsedikleri genel sağlık politikaları, sosyo-k¼lt¼rel ve inanç yapıları, sağlığa verdiği ¼nem ve sağlığı algılama durumu ile yakından ilgilidir.

CİNSİYET

- Hemşirelik, kadınlara ev dışında çalışma olanağı sağlayan ilk uğraşılardandır.
- Yakın zamana kadar yalnızca kadın mesleği idi.
- Hemşireliğin kadınlara özgü bir meslek olarak algılanması mesleğin gelişimini olumsuz yönde etkiledi.

- Ataerkil aile temelli toplumumuzda kadınlardan erkeğe boyun eğme ve saygı beklendiğinden, kadınlardan oluşan hemşirelik de bu anlamda büyük ölçüde payını almıştır.
- Hastane ortamının katı hiyerarşik yapısı içinde hemşireler otonomi sahibi olamamışlar, ev işlerine benzer işleri yapmaya eğilim göstermişler ve özellikle hekim otoritesi altında kendi varlıklarını ortaya koyamamışlardır.

- Erkeklerin hemşirelik mesleğini seçmesi, hemşirelik adına bir gelişme olarak görülmektedir.

ERKEK HEMŞİRELERİN MESLEĞE GİRİŞİ

Ülkemizde 1954 yılında çıkarılan hemşirelik kanunu, erkek hemşire yetiştirilmesine olanak tanımayan bir yasal düzenlemeydi.

Yasa ocak 2007'de resmi gazetede yayımlanan "Hemşirelik Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile değiştirilmiştir. Böylece hemşirelikte cinsiyet ayrımı kalkmış ve günümüzde erkekler, yasal olarak hemşirelik yapabilme yetkisi verilmiştir.

TOPLUMUN ERKEK HEMŐİRELERE BAKIŐ AÇISI

- **Yapılan** alışmadan elde edilen verilere göre hemşirelik, hala kadın mesleği olarak görülmekle birlikte erkek hemşirelerin sayısının artması ile bu düşünce hızla değişmiştir.
- Erkek hemşirelerin çalışma alanlarında daha çok tedavi hizmetlerine ilgi gösterdiği, az bir bölümünün bakım aktiviteleri içinde olma eğiliminde olduğu gözlenmektedir. Ancak bu eğilim de hızla değişmektedir.

- Toplum erkek hemşirelerin varlığı açısından bilinçlendirilmeli, hemşirelik mesleği daha iyi tanıtılmalıdır.
- Erkek hemşirelerin daha çok iş bulma kolaylığı nedeni ile mesleği tercih ettikleri, bazılarının «hemşire» ünvanını taşıtmaktan «kız kardeş» anlamı nedeni ile rahatsızlık duyarak Türk Dil Kurumunda yer almayan uydurma ünvanlar kullandığı gözlenmektedir.
- Konu ile ilgili bilinçlendirme yapılması gereklidir.

NİCELİK

- Ülkemizde sağlık hizmeti sunan ekibin içinde yaklaşık 170 bin kişi ile en büyük çoğunluğu hemşireler oluşturmaktadır. Hemşirelik mesleğini icra etmek üzere 132 Hemşirelik Fakülte/Bölümünde, 934 öğretim elemanı ile hemşire yetiştirilmekte ve bu okullarda halen 66.944 hemşirelik öğrencisi öğrenim görmektedir.

EĞİTİM FARKLILIĞI

- Diğer sağlık meslek gruplarıyla karşılaştırıldığında, hemşirelik eğitimindeki heterojenlik hemen dikkati çeker.
- Batı lkelerinde ve Amerika' da liseye dayalı iki yıl ve daha uzun süreli eğitim veren çeşitli hemşirelik okulları vardır.

- Ülkemizde hemşirelik eğitimi lisans, önlisans, açık öğretim, lise sonrası 18 aylık kurs ve ortaokul sonrası 4 yıllık lise şeklinde beş ayrı düzeyde verilmiştir ve bu farklı eğitim düzeylerinden mezun hemşireler hizmet etmeye devam etmektedir ve uzun yıllar da edeceklerdir.
- Günümüzde hemşirelikte yasal eğitim süresi lisans eğitimi olarak belirlenmiş olmasına karşın, hemşirelik eğitiminin lisans düzeyinde sürdürülmesi yasa koyucular ve yöneticiler tarafından sürekli olarak aşağı çekilmeye çalışılmaktadır

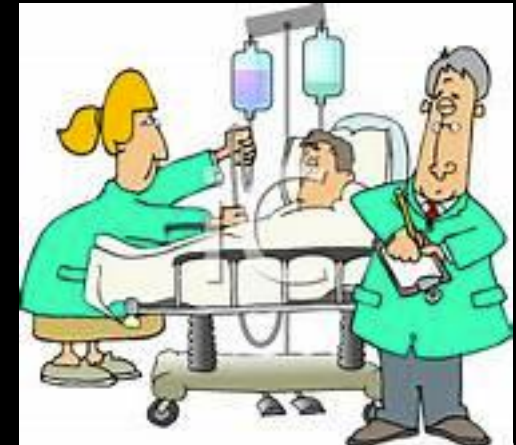
Hemşireler arasındaki eğitim farklılıkları mesleği algılama, mesleksel çabaları benimseme, ölkü birliği edinme konusunda mesleği olumsuz etkilemektedir.

Ayrıca bu farklılıklar gelir ve diğer özellikler yönünden de meslek üyelerinin ayrışmasına yol açmaktadır.

- Hemşirelikte 8 anabilim dalı altında bilim uzmanlığı ve doktora programları ve birçok klinik alanda yüksek lisans programları bulunmaktadır.
- Hemşirelikte lisansüstü eğitim alanın uzman ihtiyacına göre yeniden yapılandırılmalıdır.

ÇALIŞMA ALANI

- Hemşireliğin çalışma alanı çok geniş olmakla beraber, dünyanın pek çok yerinde hemşirelerin büyük bir kesimi hastanelerde çalışırlar.
- Bu demektir ki, hemşirelerin pek çoğu, aşırı bürokratik ve hiyerarşik bir düzenin var olduğu ortamlarda yer almaktadırlar.

HEMŞİRELERİN ÇALIŞMA KOŐULLARI

- Hastanelerde hemşireler, sağlık ekibi içerisinde hasta bireyin ve ailesinin her türlü problemlerinde 24 saat boyunca ilk baŐvurdukları ve bu görevi nedeniyle sağlık ekibi içerisinde iletiŐimi sağlayarak kilit rol oynayan sağlık personelidir.

- Hemşirelik çalışma ortamından kaynaklanan pek çok olumsuz faktörün etkisiyle yoğun iş yüküne sahip stresli bir meslek olarak nitelenmektedir.
- Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) hemşirelerin çalışma ortamına ait başlıca stressörleri vardiya ile çalışma , yöneticilerle yaşanan çatışmalar, rol çatışması ve belirsizliği, aşırı iş yükü, hastalarla çalışma nedeniyle yaşanan duygusal stres, yoğun bakıma gereksinimi olan ve ölmekte olan hastalarla çalışma, hastalarla yaşanan çatışmalar, şiddet görme olarak tanımlamaktadır

VARDİYALI, UZUN SÜRE, FAZLA ÇALIŞMA VE ETKİLERİ

- Hastaneler, haftada 7 gün 24 saat hizmet veren, verilen hizmetlerin devam edebilmesi için vardiya veya nöbet sistemiyle çalışmanın zorunlu olduğu kurumlardır. Sağlık personeli normal çalışma saatleri ve günleri dışında çalışmak durumunda kalan, yaşamsal tehdidi bulunan görev ve sorumluluklara sahip, zamanla yarışan, farklı teknolojilerin kullanıldığı, yoğun stres ve baskı altında çalışan bir gruptur

- Yapılan araştırmalar vardiyalı veya nöbet sistemiyle çalışmanın, bireylerin fizyolojik, psikolojik sağlıkları üzerinde olumsuz etkilere yol açtığını ve bu durumun hem çalışanların hem de hastaların güvenliğini olumsuz etkilediğini belirtmektedir

VARDİYALI VE NÖBETLİ ÇALIŞMANIN YOL AÇTIĞI SOSYAL VE PSİKOLOJİK SAĞLIK SORUNLARI ŞÖYLE SIRALANABİLİR;

- Sosyal izolasyon
- Rol performansında yetersizlik
- Anksiyete ve huzursuzluk
- Benlik saygısında azalma
- Tükenmişlik Sendromu
- Duyarsızlaşma -yabancılaşıma
- İş doyumsuzluğu
- Kişilerarası ilişkilerde (mesleki ve sosyal) zorlanma
- Aile içi rollerde (evlilik –eş, ebeveyn, evlat) zorlanma ve aile içi sorunlar
- Çocuk yetiştirme/ ebeveynlik rolünde zorlanma
- Bakım vericilik rolünde zorlanma
- Yorgunluk
- Duygusal tükenme
- Kişisel başarısızlık

- Vardiyalı çalışanların sosyal yaşamlarını etkileyen bir diğer durum da kişilerin bayram, tatil, hafta sonu gibi özel günlerde çalışmak durumunda kalmalarıdır.

Özellikle lisans eğitimi veren okullarda kazandırılmaya çalışılan meslek anlayışı, öğrencinin gelecekte görev alacağı ortamdaki gerçeklerden oldukça uzaktır.

Hemşirelikte teorik ve uygulamalı eğitim arasında var olan boşluk kapatılmalıdır

Genç hemşireler bu ortama girdikleri zaman işlevsel bağımsızlığa sahip olmadıklarını görürler. Zamanla bu ortama uyarlar, otomotikleşirler ve mesleklerinin en verimli çağında körelirler. Bu düzene uymayanların ise, mesleği baştan terk ettikleri görülmektedir.

- Hekimlik ve hemşirelik birbirini tamamlayan iki meslek olup, hemşirelik hekimliğe en yakın sağlık disiplini.
- Bununla beraber hekimler, hemşirelerin pek çok konudaki mücadelelerine genellikle destek vermemişlerdir. Bu durum doğal sayılır, çünkü politik açıdan güçlü olan meslek grubu zayıf olanı desteklemez.

- Dünyanın hemen her yerinde hekimler, hemşireleri emirlerini yerine getirecek ve çevreyi düzenli tutacak kimseler olarak algırlar ve onların varlıklarını bu şekilde kabul ederler.

MESLEKİ ÖRGÜTLENME

- Hemşirelerin dünya da ve ülkemizde bir çok örgütü vardır. Ancak örgütlenme bilinci hemşireler arasında zayıftır.

TÜRK HEMŞİRELER DERNEĞİ

- 23.08.1933 yılında, gönüllü hemşireler tarafından İstanbul'da kurulan "Türk Hastabakıcılar Cemiyeti" adlı cemiyet, Cumhuriyet ile birlikte Hemşirelikte yaşanan gelişmeler ve örgün olarak hemşirelik eğitimi almış hemşirelerin çabaları ile 3 Temmuz 1943 tarihinde yeniden düzenlenerek **Türk Hemşireler Derneği** adını almıştır. "Türk Hemşireler Derneği İdare Heyeti" oluşturulmuş ve Esmâ DENİZ Türk Hemşireler Derneği'nin ilk başkanı seçilmiştir.

KAYNAKÇA³

- Akça Ay F. (2013) Sağlık Uygulamalarında Temel Kavramlar ve Beceriler. Nobel Matbaacılık, İstanbul..
- Aştı Atabek, T., Karadağ, A. (2017) Hemşirelik Esasları Hemşirelik Bilimi ve Sanatı, Cilt 1, Akademi Basın ve Yayıncılık, İstanbul.
- Ocakçı, F ve Ecevit Alpar Ş. (2013) Hemşirelikte Kavram, Kuram ve Model Örnekleri, İstanbul Tıp Kitabevleri, İstanbul
- Pektekin Ç (2013). Hemşirelik Felsefesi Kuramlar Bakım Modelleri ve Politik Yaklaşımlar. İstanbul Tıp Kitabevleri. 1. Baskı. İstanbul.
- Veliöğlü P. Hemşirelikte Kavram ve Kuramlar (2012) Akademi Basın ve Yayıncılık, İstanbul.
- Tezel, A, Balcı Akpınar R, Yurttaş A, Çelebioğlu A. Hastalar erkek hemşireleri kabul edecekler mi? Türkiye Klinikleri Tıp Etiği Hukuku ve Tarihi, 2008
- THD. <http://www.turkhemsirelerdernegi.org.tr/tr/yayinlar/thd-yayinlari/brosurler-ve-raporlar/turkiyede-hemsirelerin-calisma-kosullari.aspx>
- Yıldırım A (2009) **hemşireliğin içi nasıl ve kimler tarafından boşaltılıyor?** <http://turkhemsirelerdernegi.org.tr/tr/yayinlar/thd-yayinlari/yazilar/hemsireligin-ici-nasil-ve-kimler-tasarindan-bosaltiliyor.aspx>
- Türk Hemşireler Derneği Bülteni 2019 (1)